

פרשת מי מריבה

הרב משה גרינהוט

ירושלים

המפרשים נחלקו רבות מהו מעשה החטא במי מריבה. מאמר זה מברר מהי מהות החטא במי מריבה, על פי שיפוט הכתובים עצמם. מהם עולה כי לשון הכתובים בחטא משה ואהרן שווים ללשון הכתוב במעשי עם ישראל. מכך עולה כי חטא מי מריבה הוא בכך שמשה ואהרן שנתבקשו להיות בצד של ה' במריבה היו בצד של עם ישראל. נתבאר גם השינוי בין מי מריבה הראשונים למי מריבה השניים וההתייחסות לכך בברכת לוי.

וַיֵּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּל הָעֵדָה מְדַבְּרֵי צֶן בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקֹדֶשׁ וַתִּמָּת שֵׁם מִרְיָם וַתִּקְבֹּר שָׁם: וְלֹא הָיָה מִיִּם לְעֵדָה וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן: וַיִּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוֹ גִּוְעֵנוּ וְלוֹ גִּוְעֵנוּ בְּגֹועַ אֲחִינוּ לִפְנֵי ה': וְלָמָּה הִבַּאתֶם אֶת קֵהֶל ה' אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוֹת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעֵירָנוּ: וְלָמָּה הֶעֱלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֶתֵנוּ אֶל הַמִּקְוֹם הַרְעֵה הַזֶּה לֹא מְקוֹם זֵרַע וַתֹּאנֶה וְגַפְנֵי וְרִמּוֹן וּמִים אֵין לְשִׁתּוֹת: וַיֵּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקֵּהֶל אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֵּרָא כְבוֹד ה' אֲלֵיהֶם: פ

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: קַח אֶת הַמַּטֵּה וְהַקְהֵל אֶת הָעֵדָה אִתָּה וְאַהֲרֹן אֲחִיד וּדְבַרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מִימּוֹ וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מִיִּם מִן הַסֵּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֵת בְּעֵירָם: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַמַּטֵּה מִלִּפְנֵי ה' כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ: וַיִּקְהָלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת הַקֵּהֶל אֶל פְּנֵי הַסֵּלַע וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁמְעוּ נָא הַמְרִים הַמֵּן הַסֵּלַע הַזֶּה נּוֹצֵיא לָכֶם מִיִּם: וַיִּרַם מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ וַיִּדָּ אֶת הַסֵּלַע בְּמַטְהוֹ פַּעְמִים וַיֵּצְאוּ מִיִּם רַבִּים וַתִּשָּׁתּ הָעֵדָה וּבְעֵירָם: ס

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאַל אֶהֱרֹן יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֹן לֹא תָבִיאוּ אֶת הַקֵּהֶל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם: הִמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' וַיִּקְדַּשׁ בָּם:

(במדבר כ א - יג)

הקושי באיתור החטא

פרשת 'מי מריבה' היא מן הסתומות שבמקרא. מדובר בעונש הרשמי היחיד שקיבלו משה ואהרן, עונש חמור שלא להיכנס ולהכניס את ישראל לארץ. לפי גודל העונש היינו מצפים שהחטא יהיה ברור מאד, אולם למרבה הפלא החטא עמום וקשה להכרעה מן הכתובים.

כבר התלוצץ שד"ל באמרו שלא יפרש את החטא של משה שכן המפרשים זיכו לו כבר י"ד חטאים ואין ברצונו להוסיף עליהם עוד. מימי שד"ל נתווספו על החטאים עוד כהנה וכהנה, אולם לכלל ביאור גמור לא באו.

פירוט של אפשרויות החטא שבראשונים וההערות שיש להעיר עליהם יש בהערה¹. אולם מלבד הערות פרטיות על כל פירוש ופירוש ישנה נקודה עקרונית כללית שרוב הפירושים סובלים ממנה. והיא שחטא צריך להיות ברור.

זה נכון בין אם החטא הוא ההכאה לעומת הדיבור, ובין אם החטא הוא אמירת 'שמעו נא המורים' או הכעס או אי היוזמה של משה, או חוסר האמונה של 'המן

---

¹ 1. 'המן הסלע הזה' - בבמדרב רבה שהחטא הוא 'המן הסלע הזה' שלא האמינו שה' יכול להוציא ממנו מים. ולכן השווהו ל'הצאן ובקר ישחט' ויישבו. הקושי בכך, שלא משמע בפסוק שהכוונה שלא יצליחו להוציא אלא שאלו דברי התגרות, וכי מן הסלע הזה נוציא לכם מים, מה תאמרו על כך.
2. הכאה במקום דיבור - רש"י. מדויק כך בפסוק 'ודברתם אל הסלע' לעומת 'ויך'. אולם לא ברור מה עקרוני בדיבור מול הכאה. בפרט שברפידים (בפרשת בשלח) אמר ה' להכות את הסלע. אפשר לפרש, שה' הקפיד כדי שלא ייחסו ישראל כח למטה בהיותו מביא מים. אולם לשון שירת הבאר בהמשך הפרשה מקשה על הבנה זו, שהכתוב 'כרוה נדיבי עם במחוקק במשענותם' משמע שהתורה אינה מתנזרת מיציאת המים ע"י מטה.

3. כעס על ישראל - רמב"ם בשמונה פרקים. כבר הקשה רמב"ן שבתהלים קו נאמר 'ויקציפו על מי מריבה'.

4. שלא אמרו שירה - אבן עזרא בשם אחרים.

5. ישראל החליפו את הסלע ומשה חשש שלא יצאו מים - אב"ע מאחרים.

6. דיברו אל העם ולא קיימו מיד את דבר ה' - אב"ע כפירוש נוסף.

7. נצטוו לפרש שיציאת המים מה' - בכור שור שהמעשה אחד עם האמור בבשלח, ולכן ההכאה אינה חטא, רק שלא קיימו את הדיבור כתקנו שלא פירשו להם שהמים מאת ה'. [למרות שהופיע עמוד הענן על הסלע].

8. ייחסו את הוצאת המים לעצמם - ר"ח ברמב"ן. [היות שלא הופיע עמוד הענן על הסלע, בניגוד לבשלח].

9. פעלו במידת הדין ולא במידת הרחמים. - רמב"ן.

הסלע הזה, או שלא התפללו משה ואהרן, לכל אלו יש נקודה משותפת אחת: החטא איננו מספיק ברור כדי שיתקבל עליו העונש הגדול הזה.

לכאורה, בעיה זו היא דרך ללא מוצא. איזה חטא יוכל להימצא במקרא, בצורה יותר ברורה מהחטאים שדקדקו המפרשים מהכתוב. הרי כבר יגעו רבותינו למצוא מהו החטא, וזה פוסל חטאו של זה. איזה חטא חדש יכול להימצא שיהיה מפורש יותר מן החטאים שכבר פירשו החכמים.

מאחר שהדרך היא ללא מוצא, יש לבחון כיוון אחר, כיצד שופט המקרא עצמו את החטא, בתורה ובנביאים, ואולי משם יעלה ביאור גם לחטא האמור בפרשה. מכל מקום סוגיא זו היא חשובה לעצמה גם בלי התועלת שיש בה באיתור ודיוק החטא.

המקראות המתוייחסים למי מריבה

במדבר פרק כ

(יב) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם:
(יג) הנה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בם:

במדבר פרק כ

(כג) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בהר הקר על גבול ארץ אדום לאמר:
(כד) יאסף אהרן אל עמיו כי לא יבא אל הארץ אשר נתתי לבני ישראל על אשר מריתם את פי למי מריבה:

במדבר פרק כז

(יב) ויאמר ה' אל משה עלה אל הר העברים הנה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל:
(יג) וראיתה אתה ונאספת אל עמיד גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך:
(יד) כאשר מריתם פי במדבר צן במריבת העדה להקדישני במים לעיניהם הם מי מריבת קדש מדבר צן:

דברים פרק א

(לז) גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם:
(לח) יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא שמה אתו חזק כי הוא ינחלנה את
ישראל:

דברים פרק ג

(כה) אעברה נא וראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן החר הטוב הזה
והלכנו:
(כו) ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר
אלי עוד בדבר הזה:

דברים פרק לב

(מט) עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב אשר על פני ירחו
וראה את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל לאחזה:
(ג) ומת בהר אשר אתה עלה שמה והאסף אל עמיד באשר מת אהרן אחיד
בהר החר ויאסף אל עמיו:
(גא) על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי מריבת קדש מדבר צן על אשר
לא קדשתם אותי בתוך בני ישראל:
(גב) כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא אל הארץ אשר אני נתן לבני
ישראל:

דברים פרק לג

(ח) וללוי אמר תמיד ואוריד לאיש חסידך אשר נסיתו במסה תריבהו על מי
מריבה:

תהלים פרק קו

(לב) ויקצפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם:
(לג) כי המרו את רוחו ויבטא בשפתיו:

מדוע משה מאשים את עם ישראל?

פעמיים אומר משה שה' כעס עליו בגלל עם ישראל, בעקבות חטא המרגלים, וכשלא התקבלו תחנוניו אחרי מלחמת סיחון ועוג. זו נראית האשמה בלבד, הרי ה' משתמש במילים קשות על משה ואהרן 'לא האמנתם' 'מעלתם' מריתם', מה הקשר של עם ישראל לחטא של משה ואהרן? ובכלל, מה לחטא המרגלים כסיבה לכעס של ה' על משה ואהרן?

משה ואהרן כחלק מעם ישראל

בחינת תיאורי החטאים של משה ואהרן במי מריבה מעלה דבר מעניין. הלשונות של החטא של משה ואהרן הם אותם לשונות המתייחסים לבני ישראל. בלשון 'קידוש' ו'מרי'.

יען לא האמנתם בי להקדישני - ויקדש במ / על אשר לא קדשתם
שמעו נא המורים - על אשר מריתם / כאשר מריתם

הקבלה בין מעשי ישראל לעונש של משה חוזרת גם בעוד צמדים:

אעברה נא - ויתעבר ה' בי למענכם
עלה אל הר / אשר אתה עולה - על אשר מעלתם

ההתייחסות למשה ואהרן היא כחלק ממעשי ישראל. נקודה זו נראית תמוהה, שכן משה ואהרן שמעו את תלונת העם וברחו פתח אהל מועד ונפלו לפני ה', וה' שולח אותם לדבר אל הסלע ולהוציא מימיו, קשה לראותם כחלק מישראל. הפסוק בפרשת האזינו מאיר נקודה זו יותר:

על אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - בְּמִי מְרִיבֶת קֹדֶשׁ מְדַבֵּר צֵן - עַל אֲשֶׁר
לֹא קִדְשִׁתֶּם אוֹתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

לא מדובר עוד על קידוש לעיני בני ישראל אלא על קידוש בתוך בני ישראל. המעילה אפוא היא מניעת הקידוש בתוך בני ישראל. הקידוש בתוך בני ישראל הינו באחת משתי דרכים:

א. כשיש גילוי שכינה לעיני הכלל והכל מודים בכך, וכך הוא 'ונקדש בכבודי' שבהשראת השכינה במשכן.

ב. כשיש מי שמחזיק באמונתו אפילו נגד הכופים אותו כאשר הכל מתכחשים לאמונתם, וכך משמעה בפרשת קידוש השם, הנדרשת באחרי מות.

מכל מקום, מה שהתבקש ששמו של ה' יתקדש היה מתחילה כמבואר בפסוק 'יען לא האמנתם בי להקדישני', ושם המקום 'קדש' רומז אף הוא לכך. אולם מבואר בכתוב שלמרות שמה ואהרן לא קידשו את ה', בכל זאת שם ה' נקדש, 'ויקדש בס'. פשוטו איננו בעונש שלמשה ואהרן, אלא בעצם הנס, שכאשר רבו בני ישראל עם ה', הופיע ה' והראה את הצד שלו במעשה הנס, בפרט שקדם לו קודם גילוי הכבוד לעיני כל העדה.

אולם משה ואהרן לא היו חלק מקידוש זה. הם עמדו יחד עם ישראל באותו צד ושם ה' נקדש על גבם ולא על ידם.

כיצד? יתכן שהדבר מתבטא בחלק מהחטאים שייחסו להם המפרשים, מההכאה במקום הדיבור, המבטאת שמבחינתם היתה כאן כפייה על הסלע ולא הופעה אלקית², ויתכן שהימלטותם מפני העדה אף היא מבטאת שלא האמינו בה' אלא בקשו לברוח מבעיה זו.

במריבה בוחרים צד

נראה שזהו עיקרו של החטא, המקומות היחידים בתורה שנאמר 'וירב העם' הם על המים, בפרשת בשלח ובפרשת חוקת. אולם בעוד במריבה הראשונה מגיב משה לאלתר: מה תריבון עמדי מה תנסון את ה'. כאן תגובתו אחרת, הוא בורח לאהל מועד. המריבה של העם היא על אמצעי הקיום הבסיסי שלו - על המים, מריבה זו מכוונת לה', אולם משה איננו נלחם כאן בשם ה', אלא נעלם.

בשלב שני, גוער בהם משה: 'שמעו נא המורים, המן הסלע הזה נוציא לכם מים' אולם גערה זו איננה מריבה בשם ה', שכן אינה מפרשת את האמונה בה', אלא בלשון

---

² ראה תהלים קיד (ז) מִלִּפְנֵי אֲדֹנָי חוֹלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים יִעֲקֹב: (ח) הַהִפְכִי הַצּוּר אֶגֶם מִיָּם חֲלֵמִישׁ לְמַעֲיָנוּ מִיָּם.

צינית גוערת בעם ומניחה אותם בספק. כמו כן, הגערה אינה מפרשת את הבעיה במריבה, והיא מגיעה בשלב שהפתרון ברור, בשלב הזה כבר אין צורך במריבה גם אם זו תהיה נכונה.

ואכן, השיפוט של המריבה ע"י ה' הוא חמור. משה ואהרן הופכים להיות חלק מהמרי של ישראל, בשמעו נא המורים. חלק מהמעל במניעת הקדשת ה' בעמידה באמונה מול ישראל שאינם מכירים בישועת ה'. סופה ששם ה' נקדש, בהופעת ה' לעיני העם ובמופת שעשה, אולם לא בפעולה האנושית של משה ואהרן. השיפוט הראשוני הוא על המעשה עצמו ועל לא האמנותם ב' להקדישני. המציאות היא שמשה ואהרן לא האמינו מספיק בה' ולא התייצבו לצידו במריבה זו. אולם השיפוטים שלאחר מכן הם שיפוטים חמורים יותר, שיפוטים שכוללים את משה ואהרן כחלק מהחטא.

מצד המרי - על אֲשֶׁר מְרִיתֶם אֶת פִּי... פְּאֶשֶׁר מְרִיתֶם פִּי..., דברי משה 'שמעו נא המורים' פירשו את מעשיהם של ישראל כמרי, ומאחר שהוא ואהרן נכללו בחטא ממילא מעשיהם הצטרפו למרי של ישראל³.

מצד קידוש שם ה' - על אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי... על אֲשֶׁר לא קִדַּשְׁתֶּם אוֹתִי... מעילה זו היא בהימנעותם מהצטרפות לקידוש השם שנועד להיות על המים. קידוש השם שאכן אירע ככתוב 'ויקדש בס', ההופעה האלקית ביציאת המים היא קידוש שמו⁴, אולם משה ואהרן מוגדרים כפוגעים בקידוש זה, מפני שלא הצטרפו אליו אלא אל ישראל הרבים עם ה'.

הנקודה הסופית של החטא היא אחת. משה ואהרן היו בסיפור הזה עם ישראל ולא עם ה'.

---

³ ביטוי המרי על המים נמצא גם על מעשי ישראל בקריעת ים סוף, כשהלים קו וַיִּמְרוּ עַל יַם סוּף. וראה חת"ס על במדבר כ שהתאמן שחטא מי מריבה יהיה בשביעי של פסח, כקריעת ים סוף.

⁴ נקודה זו חוזרת את המקרא מתחילתו. ורוח אלקים מרחפת על פני המים. וברוח אפך נערמו מים נצבו כמו נד נוזלים קפאו תהומות בלב ים - זה א-לי ואנהו. קול ה' על המים. מלפני ארון חולי ארץ מלפני אלוה יעקב ההופכי הצור אגם מים. הנה אנכי ניצב על הצור בחורב.

ועיקר הענין שהמים הם הכח החי והפעיל המורגש במציאות הטבעית, שיש בו כח להחיות ולרענן את כל המציאות, ומאידך יש בו כח גדול של הרס ומליחות, וכוחות הפלא שוכנים בים יחד עם מסתרי מלאכי השרת. לפיכך, המקום שה' מתגלה בו הוא ביציאת מים מהסוג החי שמבטא את האלקים, ובניצוח הים הנגרש רפש וטיט.

וכאן רואה משה את החטא כחלק מהתנתקות של עם ישראל מה'.
בצדק סובר משה שאין חומרת החטא מספקת לחומרת העונש, ושהעונש הוא
'בגללכם' ו'למענכם'. כחלק ממה שעם ישראל לא היו בצד של ה' ולכן כשהיו משה
ואהרן עמם, אף הם נענשו.

תהלים קו – עמנום מי הממרה

וכך מתבטא על זה דוד בתהלים קו לב-לג ו'יִקְצִיפוּ עַל מִי מְרִיבָה וַיִּרַע לְמֹשֶׁה
בְּעִבּוּרָם: כִּי הִמְרוּ אֶת רֹחוֹ וַיִּבְטְאוּ בְשִׁפְתָיו:
הפסוק 'כי המרו את רוחו' משמש בשני משמעויות⁵, המראת רוחו של משה וביטוי
שפתיו 'שמעו נא המורים' והמראת רוחו של ה' והבטחתו שמושה ואהרן לא יבואו
לארץ ישראל. כך משתתף משה עם ישראל בהמראתם מול ה'.
אולם זו הרעה למשה בעבור ישראל. ולא רק בעבור ישראל החוטאים על מי מריבה
אלא גם בקשר עם ישראל החוטאים בחטא המרגלים.
מפני שאילו לא נשאר דור שלם של ישראל במדבר לא היה משה נשאר בו. רק
הישארות ישראל במדבר השאירה יחד עמם את משה, כמי שאינו יכול להיכנס לארץ
מפני שהוא בכלל ישראל הנשארים במדבר.

שיפוט חטא מי מריבה בברכת משה

שיפוט מרתק הרומז למי מריבה יש בברכת משה לשבט לוי בפרשת וזאת הברכה
ו'לְלוּ אֱמֹר תִּמְדֵּךְ וְאוֹרֵיךְ לְאִישׁ חֲסִידֶךָ אֲשֶׁר נִסִּיתוּ בְּמִסָּה תְרִיבָהוּ עַל מִי מְרִיבָה:
על פניו מי מריבה מופיעים כסיבה לזכיית לוי בכהונה. התימה בכך רבה 1. מי מריבה
אירעו בשנת הארבעים ואילו בחירת אהרן לכהן היא בשנה הראשונה/שניה. 2. מי
מריבה מופיעים כחטא ולא כזכות, בדרך כלל.

---

⁵ מפרשי תהלים וכן האב"ע בפרשת מי מריבה עמדו על שתי האפשרויות בביאור הפסוק. אולם נראה שהעמעות שבפסוק מכונן, ונועד להביא לשני הפירושים יחד, במונח האמור בפנים, משה במעשיו חובר למרי של ישראל.

רש"י מספרי פירש שהכוונה לתמיהה על ה', שרב עם אהרן במי מריבה. ובלשונו 'אם משה חטא, אהרן למה נעש'. פירוש זה קשה עוד יותר, כיצד יכולה תמיהה כזו להגיע רק במסגרת של ברכה לשבט לוי, ולא להתייחס ישירות אל ה' המעניש את אהרן.

אולם לכאורה פירוש זה נתמך במשמע מפשטות הפסוק 'תריבהו' שמשמע שה' רב עם לוי. מכאן, שהתיאור הוא כעוול כלפי ה'.

אולם באמת תיאור זה כבר נמצא בתחילת הפסוק 'נסיתו' - 'תריבהו'. ובתחילת הפסוק מוסכם ש'נסיתו' משמעו 'נסיתו' והוא עמד בניסיון.

שני התיאורים קשים מבחינה נוספת, שכן בהופעות הראשונות של מושגים אלו בתורה ההתייחסות שונה, ונאמר בהם 'וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסָּה וּמְרִיבָה עַל רֵיב פְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתָּם אֶת ה' לֵאמֹר הַיֵּשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין' אם כן בני ישראל הם הרבים עם ה' והם המנסים את ה',⁶ ולא הוא שמנסה אותם, כאמור 'נסיתו' - 'תריבהו'.

נראה ששתי הנקודות הקשות מבארות זו את זו.

הנושא בברכה זו הוא יכולת ההתכחשות של שבט לוי לקשריו המשפחתיים והזהרותו עם ה' גם כשהזדהות זו עולה בסתירה לשייכותו המשפחתית.⁷

לכן, הפרשה מתייחסת למי מריבה הראשונים שם רבו בני ישראל עם ה' ומשה ואהרן רבו עמם בשם ה', הלשון 'תריבהו על מי מריבה' משמעה 'עוררת עליו מריבה במים, ועמד בה והיה נאמן לך'.

נאמנות זו מוארת לאור משמעות המריבה של ישראל עם ה', שכן במריבה הכרח הוא לבחור צד ואי אפשר לעמוד באמצע כמישהו מן האו"ם, לכן משה הוא המוכיח שם 'מה תריבון עמדי מה תנסון את ה'.

לפיכך המריבה שרבו בני ישראל עם ה' וניסו אותו, הופכת להיות מריבה של ה' עם לוי וניסוי של ה' את לוי. בני ישראל אכן ניסו את ה' אם הוא בקרבם ויתן להם מים, אולם משה ואהרן התנסו אז בניסיון מיוחד משלהם, לאיזה צד ישתייכו. ניסיון זה

⁶ לכך הוקדש גם ציווי מיוחד (דברים ו טז) לא תנסו את ה' אלהיכם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמִּסָּה.

⁷ רש"י הירש התקשה שבמסה ומריבה לא מציינו ניסיון מיוחד לשבט או למשה ואהרן. אולם הלשון 'יריב' ייחודי לכאן. ומכאן שהעמידה של משה ואהרן היתה שונה מעמידתם בשאר המריבות.

והיא שורש ראוי לעמידה שבעגל 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתי'.

מוגדר גם כמריבה של ה' אתם, שכן ה' הוא שזימן את התנאים שבגללם ישראל רבו עם ה', לא זו בלבד אלא שמשה ואהרן נמצאו באותה מצוקה של ישראל, שהרי גם להם לא היו מים לשתות. משכך, היו משה ואהרן בכלל מריבה זו. אולם הם עמדו בניסיון זה, והיו בצד של ה' למרות מריבת ה' עמם⁸.

צלצול הלשון בפסוק אכן רומז גם לטענה על מי מריבה, שמי שרואה את אהרן כרב עמו זהו ה'. דהיינו שגם במי מריבה העונש הינו על חטאם של ישראל ולא על החטא שלו עצמו⁹, ה' הוא שרב עמם בשני הפעמים, וגם אם בפעם השנייה לא נאמנו לו עד כדי שיהיו לגמרי בצד שלו, עדיין 'תריבהו' על מי מריבה, ולא הוא הרב את יוצרו.

---

⁸ על כך נאמר 'תומיך ואוריך לאיש חסידך' כדגש על ההתחסדות שבהתמסרות לה' במצב כזה. התרגום תרגם שנמצא שלם במי מריבה, והיה אפשר לפרש כוונתו במריבה הראשונה, אבל כתב מפורש 'ברקם' דהיינו בקדש. ודבריו כנראה רומזים לדברי הספרי שאהרן לא חטא אלא נענש בחטא של משה. אולם קשה שהלשונות 'לא האמנתם, מריתם, מעלתם' כוללים את משה ואהרן יחד. הבכור שור (ואחרייו רש"ר) פירשו שהכוונה שלא נמצא בו חטא אלא מי מריבה אבל בכל השאר היה נאמן.

והרמב"ן פירש שהחטא הוא של ישראל ולא של אהרן לבדו. וזה כרמיזה שנתבארה. בהעמק דבר כתב שהכוונה לקבלת הדין שהיתה לאהרן שבה לא טען את שהיה ראוי שיטען שהוא לא חטא כלל.